

Gyógyszerészet

A MAGYAR GYÓGYSZERÉSZETI TÁRSASÁG LAPJA

Felelős szerkesztő: DR. LÁNG BÉLA

Szerkesztők:

DR. BENKŐ GYÖRGY, DR. BRANTNER ANTAL, és DR. VINCZE ZOLTÁN

22. évfolyam

Technikai szerkesztő: LÁNG MIKLÓS, stílszerkesztő: NAGY IMRE

1978. április

4. SZÁM

Gyógyszerészet 22. 121—125. 1978.

Spergely Béla arany-, gyémánt- és vasdiplomás kiváló gyógyszerész 90 éves

DR. HEGEDŰS LAJOS és DR. LÁNG BÉLA

Szeretettel, tisztelettel és őszinte nagybecsüléssel köszönjük 90. születésnapján Spergely Béla arany-, gyémánt- és vasdiplomás kiváló gyógyszerészt, egyik példaképünket, gyógyszerésznemzedékek tanítómesterét, pártfogóját, pályánk rajongóját, úttörőjét a táraasztalnál, a laboratóriumban, az ipari kutatásban, termelésben. Köszöntjük őt nemcsak a magunk, hanem — úgy érezzük joggal — minden magyar gyógyszerész, gyógyszeripari szakember: volt tanítványai, munkatársai, oktatótársai, gyógyszerészek, pegyészek, orvosok nevében. Pályánk köztiszteletben álló „nagy öregjének” erőt, egészségét, még sok alkotó és az alkotásban örömet hozó esztendőit kívánunk.

Spergely Béla életművének, korunk gyógyszerészetére gyakorolt hatásának méltatására a „Gyógyszerészet”-nek egy teljes száma sem volna elegendő. Korlátozott lehetőségünkhöz képest ezért megkíséreljük, hogy áttekintsük ennek az életműnek néhány fontos részletét kortársaink emlékeztetésére, a gyógyszerészet tudományának és gyakorlatának művelésére hivatott, utánunk következő nemzedékek okulására.

Spergely Béla 1888. április 22-én született Makón. Elemi iskoláit Bajmokon, középiskoláit Zomborban (ma Jugoszlávia) és Szarvason végezte. A hat gimnáziumi osztály végeztével, 1903. július 1-én édesapja nagylaki „Szentháromság” patikájában gyakornokként lépett a gyógyszerészi pályára. Naplójában [1] erről így ír: „... szorgalmasan tanultam, lelkiismeretesen átvettem az akkor új kiadású Győry—Schilberszky—Ströcker-féle gyakor-

noki tankönyvet... , melynek tartalma meghaladta a két egyetemi félév anyagát” [2]. Két év után Budapesten, dr. Deér Endre „Jó Pásztor” gyógyszerertárában folytatta és fejezte be az akkor 3 éves gyakornoki tanulmányokat. Itt nemzetközi szaktekintélynek örvendő főnöke felismerve a tanulni vágyó ifjú szakmaszeretetét, tehetségét, megbízta őt a készülő III. Magyar Gyógyszerkönyv galenusi készítményeinek vizsgálati előmunkálataival. Ennek során 50 drogból mikroszkóp-metszetgyűjteményt készített (ez volt az első ilyen gyűjtemény Magyarországon). Dr. Augusztin Béla, Mágocsy Dietz Sándor professzor tanársegédékeként „... az említett droppreparálást bevezette a gyakornoki iskola farmakognózia-gyakolataiba...” [1]. Erről élete első előadásán a Budapesti Gyógyszerész Testület tudományos ülésén be is számolt [3]. Mint gyakornok, 1906 augusztusában kitűnő eredménnyel végzett, s szeptemberben beiratkozott a Budapesti Tudomány Egyetem Bölcsészeti Karára. Alapvizsgáit Lengyel Béla és Mágocsy Dietz Sándor professzornál kitűnő eredménnyel tette le, de fizikavizsgája Eötvös Lórádnál csak elégségesre sikerült. Tehetsége mégis figyelmet keltett, és dr. Wesszelszky Gyula (később c. rk. tanár, a Radiológiai Intézet igazgatója), a gyógyszerészgyakornoki iskola vezetője, meghívta — még mint egyetemi hallgatót — tanársegédnek Augusztin Béla mellé [4]. Mint II. éves gyógyszerészhallgató a Gyógyszerészhallgatók Segély és Önképző Egyesületében

„A növényi secretumokról”, majd „A spektroszkópiáról” tartott előadást [5]. Záróvizsgáit 1908 júliusában kitűnő eredménnyel tette le, s azonnal, 20 évesen, vezető tanársegéd lett a gyógyszerészgyakornoki iskolában.

Még az év őszen katonai szolgálatra hívták be Szarajevóba, a 25-ös csapatkórházba; itt bakteriológiai laboratóriumban vizelet-, köpet-, váladék-stb. vizsgálatokat végzett [6].

Édesapja 1909 március 23-án meghalt, de ő csak szeptemberben, tiszti vizsgája után leszerelve, vehette át a családi patika vezetését. Figyelemmel már ismert képességeire és megbízhatóságára, Csanád megye tiszti főorvosa, *Istók Barnabás*, az előírt gyakorlati időt elengedve záradékolta *Spergely Béla* oklevelét, és felhatalmazta a gyógyszerész vezetésére, sőt hamarosan megbízták a község közkútjainak egészségügyi vizsgálatával is [7].

Az I. világháború kitörésekor a nagyszombati csapatkórházba hívták be, majd Galiciába vezényelték frontszolgálatra. Négy viszontagságos év után, 1918 őszen tért vissza Nagylakra (ma Románia), ahonnan azonban édesanyjával és testvérével együtt hamarosan menekülnie kellett. Gyógyszertárát 1920-ban még eladhatta, de utána fél évig Csanádpalotán (Csongrád megye) — mint annyi más erdélyi menekült — vagonban laktak, míg végül Nagykátára költözhettek. Innen járt be naponta a Fővárosba.

A gyógyszerészgyakornoki tanfolyam laboratóriuma hosszabb szünet után 1922-ben újra megindult. Ide ekkor *Spergely Bélát* már tanárként hívták vissza. Az újrakezdés nem volt könnyű, de amint naplójában írja „... egész életemben az iskolát éreztem igazi otthonomnak és a tanítást legszentebb hivatásomnak... minden szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy a gyakornoki iskolában kezdtük el az igazi gyógyszerési technológiát tanítani” [1].

Még ugyanebben az évben *Spergely* — tanári állását megtartva — *dr. Karlovsky Geyza* ajánlásával az Óbudai Labor Gyógyszervegyészeti Gyár munkatársa, s alig fél évvel később, 1923. január 1-ével az üzem vezetője lett. Ő állította ott be a naftalinszublímálót, a pipere- és gyógyszerzappangyártó, szappanforgács- és lúgzappanüzemet. A bőrgyárak részére krómtimsót, törökvörösolajat gyártott Magyarországon elsőként ő tüntette fel a galenusi készítményeken a hatóanyag-tartalmat és más minőségi mutatókat (szárazanyag, fajsúly stb.). Ő hozott forgalomba először titrálts digitális-levelet; a biológiai titrálást *dr. Fritz Gusztáv* (akkor *Vámossy* professzor adjunktusa) végezte [9].

Ugyancsak 1923-ban hívták meg a Gyógyszerészeti Közlöny és a Gyógyszerészeti Értesítő szerkesztő bizottságába; ezekben a lapokban számos közleménye is megjelent.

A *Gyógyszerészgyakornoki tankönyv* című igen értékes sorozatban, 1927-ben jelent meg *Spergely* „Gyógyszerészet II. kötet” című tankönyve [10], amelyben részletesen bemutatta a gyógyszerészeti eszközöket és a velük végzendő munkálatokat; könyvét a vegyésztechnológusok is vezérfonalnak tekintették [11, 12]. De más eredményeket is hozott ez az esztendő: *dr. Száhlender Lajos* (egyetemi magántanár, a Fővárosi Felsőkereskedelmi Iskolák főigazgatója), a Drogista Szakiskola vezetője, meghívta az utóbbi intézetbe előadó tanárnak: az Állatorvosi Zsebkönyv közölte „A gyógyszer adagolásának szabályai” című tanulmányát [13]; a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület ülésén „A fehérjék molekulá szerkezete” címmel tartott előadást [14].

Rózsavölgyi Imre gyógyszerész, a budapesti „Hattyú” (ma 124. sz.) patika és az ERI-laboratórium alapító tulajdonosa 1928-ban elhunyt, s örökösei felkérésére *Spergely Béla* átvette azok vezetését. Működése idején a korábban is ismert ERI-féle injekciós készítmények minősége, stabilitása, pontossága fogalommal vált.

Az injekciós terápia és technika felvirágzásának kora volt az és *Spergely* megmutatta, hogy lehet kisüzemben is steril készítményeket előállítani.

Számos tapasztalatát érvényesítették a IV. Magyar Gyógyszerkönyv szerkesztői. Egyebek között ő határozta meg az injekciók stabilitásának kritériumait [15], a Gyógyszerészek Zsebnaptárában pedig közzé tette „Iránylevek a modern galenikumok előállításához” című tanulmányát [16]. Az egyetemen „Gyógyszeres folyadékokkal töltött steril ampullák” címmel megtartott előadását „A Magyar Gyógyszerkönyv IV. kiadásának ismeretese” című könyv is közölte [17]. Az injekciókészítés művelettanáról számos más előadást is tartott, ill. publikált (lásd *S. B.* dolgozatainak jegyzékét).

Kabay János (1896—1936) felkérésére *Spergely* 1935-ben szakértői véleményt adott *Kabay* morfin-gyártási eljárásáról; pozitív véleménye hozzájárult ahhoz, hogy a Földművelésügyi Minisztérium megadta a gyártási engedélyt és a szükséges anyagi segítséget a gyártás megindításához [1].

A Drogista Szakiskolától 1939-ben megvált, átvette az ERI laboratóriumát, s feleségével együtt a Stefánia úton (ma Népstadion út 55.) állították fel „Gyógyszerészeti Laboratórium”-ukat. Itt rendezték be a már akkor híres ERI-injekciókat gyártó üzemüket s itt települt a Budapesti Gyógyszerész Testület gyógyszervizsgáló laboratóriuma is, ahol a gyógyszerárak részére gyógyszeranyagokat és drogokat vizsgáltak; vizsgálataik nagy részét a gyógyszerárakban végezték. Tevékenységük alkalmas volt a gyógyszerészek hivatástudatának ébren tartására is. A munkát végző, kitűnően képzett gyógyszerészek tevékenységét *Spergely* irányította. Ebben a laboratóriumban ellenőrizték az Alkaloida Vegyészeti Gyár részére begyűjtött mákszalma morfintartalmát is, *Kabay Jánosné dr. Kelp Ilona* módszerével. (Ezt a módszert a genfi Nemzetközi Kábítószer-ellenőrző Központ hivatalosnak ismerte el.)

A Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság 1941-ben *Spergely Bélát* vezetőségi tagjává választotta s ugyanebben az évben kinevezték az Alkaloida Vegyészeti Gyár miniszteri biztosává; ebben az évben szűnt meg a gyógyszerész gyakornoki iskola is, amelyben *Spergely* 2 évig mint tanársegéd, majd 19 évig mint tanár működött.

A II. világháború évei szorgalmas, sokszor küzdelmes munka közben teltek. A háború után, 1945 végén a Gyógyárú-nagykereskedők Ipartestülete alelnökévé választotta, s ugyanekkor tagja lett az Országos Gyógyszerész Egyesület 3 tagú tanügyi bizottságának, a közoktatásügyi miniszter pedig a régi kiképzési rendszer alapján pályára lépett gyógyszerészgyakornokok vizsgabiztosának nevezte ki

Schulek professzor 1948-ban felkérte Spergely Bélát — mint a terület elismert szakértőjét — az V. Magyar Gyógyszerkönyv „Steril oldatok készítése” és „Steril gyógyszerek üzemi méretű gyártása” című fejezeteinek megírására [18]. Ebben az időben adta ki az ERI-injekciókat ismerető munkáját, amelyben kb. 1400 összetételt és a készítmények fizikai, kémiai stb. jellemzőit is közli.

A Spergely házaspár, megértve az idők szavát, 1948-ban felajánlotta az ERI-üzemet az államnak, s azt az akkori Richter Gedeon Gyógyszervegyészeti Gyár Rt.-hoz csatolták. Spergely a Chinoinban folytatta munkáját 1950-ig, amikor a Gyógyszeripari Központba helyezték át; ott feladata a kisebb, még magán kézen maradt gyógyszerüzemek leltározása, felszámolása, az állami gyógyszeripari rendszerbe szervezése volt.

Még ugyanez év őszén áthelyezték Spergelyt a Richter-gyárba s ott galenusi üzem létesítésével bízták meg. Az üzem mostoha körülmények között a volt Certa-telepen (XIV, Tábornok u.) indult meg.

Az úttörő hivatás hamarosan új feladat elé állította Spergelyt, a nagyüzemi gyógyszergyártás korszerű módszerei kidolgozásra vártak, és ő volt az, aki Magyarországon megszervezte az első gyógyszer technológiai kutatólaboratóriumot, kidolgozta az ott követendő alapvető módszereket, és sok esetben előírta a szükséges készülékeket, műszereket is (pl. készüléket az injekcióhoz való bisdesztillált víz előállítására, műszert a tablettaszilárdság mérésére). Eljárást dolgozott ki injekciós célra alkalmas nátriumklorid, szemészeti cinkszulfát előállítására, az injekciók színeződésének vizsgálatára; színmérték-porkeverék rendszerét ma is használják porok, tabletták színének jellemzésére. Érdekeit a gyár műszaki igazgatója, Pillich Lajos, valamint Spergely Béla közvetlen munkatársa dr. Gyenes István (ma c. egyetemi tanár) nyugdíjba vonulása alkalmából lelkes szavakkal méltatta. „Rendkívüli rendszerező elme... kitűnő elméleti elgondolásait mindig át tudja ültetni a gyakorlatba. Újat hozott az injekciógyártási problémák megoldásában, és nem utolsósorban kiváló, komoly szakembereket nevelt a gyárban” [19]

A nehézipari miniszter 1956-ban elismerésével tüntette ki a gyógyszerek stabilitási-vizsgálati módszerének kidolgozásáért, az Egészségügyi Minisztérium küldetésében pedig a Varsóban rendezett nemzetközi gyógyszerészkongresszuson tartott előadást [20]. Ugyanebben az évben nyerte el a „Kiváló Gyógyszerész” oklevelet. Kitüntetései közül az aranydiploma 1959-ben még aktív szolgálatban találta. A következő év február 6-án, már nyugdíjba vonulása alkalmából köszöntötte őt a Kő-

bányai Gyógyszerárugyár vezetősége [19] Szakszervezeti működésének elismerésül az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete 1964-ben tiszteletbeli elnökévé választotta. Végül a Semmelweis Orvostudományi Egyetem 1966-ban a gyémánt-, 1973. július 7-én pedig a vasdiplomával tüntette ki

Spergely Béla örökké tanító és tanuló életének tárgyi bizonyítéka 79, nagyrészt írásban is megjelent műve; közülük több volt úttörő, hézagpótló a maga idejében. A tanulástól, tanítástól azonban nyugdíjba vonulása után sem vált meg teljesen. Ami több ezer kötetes szakkönyvtárából a háború pusztítása után megmaradt, azt ugyan nyugdíjba vonulásakor, 80 éves korában, odaajándékozta az Erney Könyvtárnak, de ma is megkeresik tanácsaiért a Kőbányai Gyógyszerárugyár munkatársai s ő készséggel áll rendelkezésükre. Élénk figyelemmel kíséri Társaságunk, szaklapjaink életét, tevékenységét, volt tanítványai, munkatársai pályáját és alkalmas időpontban elismerő szavakkal, ritkábban szelíd bírálattal lelkesít további alkotásra. Mindennél lelkesítőbb azonban munkás, alkotó, mindenütt segítő, áldozatira kész életének példája, szeretetet sugárzó meleg emberi egyénisége, amely sok üldözöttnek adta vissza életkedvet a számukra nehéz időkben. Ma is hálás szeretettel gondolnak rá azok, akiknek — vagy szeretteiknek — életét mentette meg.

*

Végére érve Spergely Béla eddigi életműve szűkegképpen rövidre fogott leírásának, még egyszer szívből kívánunk neki 90. születésnapján még sok, egészségben eltöltött évet

Spergely Béla munkáinak jegyzéke

1. A növényi *secretumokról*. Gyógyszerészeti Hetilap (továbbiakban GYH) 48, 655, 670, 690, 704 (1908). —
2. *Egy kis szarajevói séta*. GYH 48, 82 (1909). —
3. *A víz megvizsgálása*. Gyógyszerészeti Értesítő (továbbiakban GYÉ) 20, 651, 667, 683, 689, 715 (1912). —
4. *Cenamassa*. GYH 68, 68 (1926). —
5. *Negyedéves irodalmi szemle*. GYH 65 (4), 25 (8), 124 (1926). —
6. *Az adrenalin és a Secale cornutum aromatikusan aminjainak rokon-sága*. GYÉ 33, 271 (1926). —
7. *Referátumok*. GYH 33, 106 (1926). —
8. *Syrupus Rubi idaei*. GYÉ 33 (1926).
9. *Eljárás alkohol abszolútus előállítására*. GYÉ 33, 10 (1926). —
10. *A Secale cornutum és készítményei a IV. kiadású Német Gyógyszerkönyv megvilágításában, I., II. és III. rész*. GYÉ 33, 390 (1926). —
11. *Gyógyszerek íze és kémiai szerkezete*. GYÉ 33, 347 (1926). —
12. *Tanulmányok a fehérjék bomlástermékei köréből, különös tekintettel a Secale cornutum-készítmények kémiai viselkedésére*. GYÉ 33, 22 (1926). —
13. *Gyógyszerészgyakornoki Tankönyv. Gyógyszerészet II. kötet*. Athenaeum, Budapest (1927). —
14. *A gyógyszerek adagolásának szabályai*. Állatorvosi Zsebkönyv, 497 o., Budapest (1927). —
15. *Irányelvek a modern galenikumok előállításához*. Gyógyszerészeti Zsebnaptár, 331 o., Budapest (1928). —
16. *A gyógyszeres folyadékokkal töltött steril ampullák*. — Dr. Lipták Pál: „A IV. kiadású Magyar Gyógyszerkönyv” című munkában, 197 o., Pépa (1934). —
17. *Chinin-labdacsok és tabletták készítése*. Gyógyszerészeti Közlöny (továbbiakban GYK) 43, 96, 126, 131 (1934). —
18. *Kúpok bevonása*. GYK 53, 110 (1937). —
19. *Chinin-labdacsok készítése (társszerző Véber D.)*. GYK 53, 141 (1937). —
20. *Veszedelmes összeférhetlenségek a receptúrban*. GYK 53, 173 (1937). —
21. *Apomorfin-injekciók készítése*. GYK 53, 189 (1937). —
22. *Az alumínium aceticum tar-*

aricum solutum előállítása. GYK 53, 243 (1937) — 23. *Natrium chloratum tisztítása.* GYK 53, 278 (1937) — 24. *Sal Carolinum artificiale előállítása.* GYK 53, 278 (1937). — 25. *Az alumínium sulfuricum kristályvizaralmának meghatározása.* GYK 53, 291 (1937). — 26. *Calcium chloratum solutum 1:1.* GYK 53, 363 (1937). — 27. *Solutio natrii cholati physiologica pro infusione készítése.* GYK 53, 376 (1937). — 28. *Steril kenőcsök készítése.* GYK 53, 349 (1937). — 29. *Charta sinapisata készítése.* GYK 53, 394 (1937). — 30. *Apró tinktúrák* GYK 53, 430 (1937) — 31. *Extractum Secalis cornuti készítése.* GYK 53, 450 (1937). — *Extractum Secalis cornuti készítésénél a Gógyszerkönyv vizsgálati módszerei.* GYK 53, 501 (1937). — 33. *Digitális-infusum.* GYK 53, 335 (1937). — 34. *Syrupus ferri iodati.* GYK 53, 602 (1937) — 35. *A normál sósav készítése.* GYK 53, 699 (1937). — 36. *Tinctura ferri pomati.* GYK 53, 727 (1937) — 38. *A tized-normál nátrium thiosulfát-oldat készítése.* GYK 53, 787 (1937) — 39. *Szemcseppek készítése* GYK 53, 834 (1937). — 40. *Szemelvények a gyógyszerészi gyakorlat számtani műveleteiből.* Gyógyszerészek Évkönyve, Budapest (továbbiakban ÉK) 1937, 168. o. — 41. *Aromás vizek készítése.* GYK 54, 80 (1938). — 42. *Aqua amygdalarum amararum készítése.* GYK 54, 91 (1938). — 43. *Oleum phosphoratum készítése.* GYK 54, 174 (1938). — 44. *Digitális-labdacsok készítése.* GYK 54, 257 (1938) — 45. *Egyszerű laboratóriumi berendezések vízvezeték és gáz pótlására* GYK 54, 381 (1938). — 46. *Tinctura aurantiorum conferta készítése.* GYK 54, 437 (1938). — 47. *Mucilago gummi arabici* GYK 54, 556 (1938). — 48. *Tinktúrák beállítása.* GYK 54, 627 (1938). — 49. *Physostigminum salicylicum injekció készítése* GYK 54, 287 (1938) — 50. *Szenkesztősi válasz egy megjegyzéshez* GYK 54, 861 (1938). — 51. *Steril injekciók készítése a IV. Gógyszerkönyv alapján.* ÉVK 1939, 317. o. — 52. *Inaktivált gummi arabicum készítése.* GYK 55, 293 (1939). — 53. *Kalium jodatum laboratóriumi készítése* GYK 53, 377 (1939). — 54. *A gyakorlatban előforduló előállítási nehézségek néhány gyógyszerkészítménynél.* ÉVK 1940, 454. o. — 55. *Natrium jodatum laboratóriumi előállítása.* GYK 56, 407 (1940). — 56. *Natrium chloratum purum készítése.* GYK 56, 558 (1940). — 57. *A gyógyszerárak átrendezése a IV. Gógyszerkönyv alapján.* ÉVK 1941, 491. o. — 58. *Szabványos vényminták: Gumisapkás üvegekben kiszolgáltató steril oldatok készítése.* ÉVK 1941, 218. o. — 59. *Nyers olajok tisztítása a gyógyszerárban.* ÉVK 1943, 300. o. — 60. *Mesterségesen előállítható vitaminok.* ÉVK 1944, 346. o. — 61. *A kivonatok ballasztanyagai.* A Gyógyszerész (továbbiakban AGY) 2, 73, 113, 152, 162, 203, 231, 265, 330, 495 (1947). — 63. *A kalium- és natrium jodatum laboratóriumi előállítása.* AGY 2, 361 (1947). — 64. *A gyógyszerész gyakornoki idő tananyaga.* AGY 3, 625 (1948). — 65. *Új rendszerű lepárlókészülék.* AGY 4, 1975 (1949). — 66. *Digitális folia titrata készítése (társ szerző Balaky Erzsébet).* AGY 4, 189, 210 (1949). — 67. *Injekciós készítmények, általános rész.* Ph. Hg V., Vol. I, 192. o. — 68. *Injekciós készítmények üzemi gyártása.* Ph. Hg V., Vol. I, 195. o. — 69. *Injekciós készítmények monográfiái.* Ph. Hg. V., Vol. III, 229—294 — 70. *Steril készítmények előállítása (társ szerző Balaky Erzsébet).* Gyógyszerészet (továbbiakban GYT) 1, 79, 199 (1957). — 71. *Az újabb gyógyszerkönyvek ampulla- és gyógyszerüveg-vizsgálatai (társ szerző Takácsy Nagy Géza).* GYT 5, 46 (1961). — 72. *Az Asarum europaeum L. farmakognóziája (társ szerző Takácsy Nagy G.).* GYT 5, 365 (1961) — 73. *Az injekciók aszeptikus készítése (a Gyógyszerész Továbbképző Könyvek önálló kötete; (társ szerző Takácsy Nagy G.) Medicina, Budapest (1963). — 74. A radiosterilizációs gyógyszeripari lehetőségei (társ szerző Takácsy Nagy G.). GYT 8, 203 (1966). — 75. A fagyasztásos szárítás alkalmazása a gyógyszeriparban (társ szerző Takácsy Nagy G.). GYT 9, 161 (1965). — 76. Műanyag tartályba töltött infúziós oldatok (társ szerző Takácsy Nagy G.). GYT 10, 203 (1966). — 77. Semleges védőgáz alkalmazása az injekciós készítmények előállításában (társ szerző Takácsy Nagy G.). GYT 10, 373 (1966). — 78. Sugárzásos sterilizációs módszerek (társ szerző Takácsy Nagy G.). GYT 10, 448 (1966). — 79. Infúziós oldatok aszeptikus készítése (társ szerző Takácsy Nagy G.). Kiadatlan kézirat, letétben az Ernyey Könyvtárban (1972). —*

A sajtótermékek felsorolásában alkalmazott rövidítések: GYH = Gyógyszerészi Hetilap; GYÉ = Gyógyszerészi Értesítő; GYK = Gyógyszerészi Közlöny; ÉVK = Gyógyszerészeti Évkönyv; AGY = A Gyógyszerész; GYT = Gyógyszerészet

Forrásművek

I. *Spergely B.*: Életutam (kézirat, letétben a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár Ernyey József Gyógyszerésztörténeti Könyvtárában) (1972). — 2. *Győri I., Schilberszky K., Ströcker A.*: Gyógyszerészyakornoki Tankönyv, Budapest (1902). — 3. *Spergely B.*: Drog-keresztmetszeteim ismertetése, Budapest (1905). — 4. *Ströcker A.*: GYH (1913). — 5. *Spergely B.*: GYH 47, 655, 670, 704 (1908). — 6. *Spergely B.*: GYH 40, 82 (1909). — 7. *Spergely B.*: GYÉ 20, 651, 667, 683, 698 (1912). — 8. *Táplányi E.*: GYT 15, 394 (1971). — 9. *Spergely B.*: Magánközlés — 10. *Spergely B.*: Gyógyszerészyakornoki Tankönyv. Gyógyszerészet II. kötet Athenaeum, Budapest (1927). — 11. *Spergely B.*: Gyakorlati Gyógyszerészet I. Gyógyszerészi munkálatok és eszközök elméleti ismertetése. Athenaeum, Budapest (1927). — 12. *Nagy B.*: GYH 68 (1927). — 13. *Spergely B.*: Állatorvosi Zsebkönyv, Budapest (1927), 497 o. — 14. *Spergely B.*: A fehérjék molekulaszervezete. A Magyarországi Gyógyszerész Egyesület tudományos ülésén elhangzott előadás, Budapest (1927). — 15. *Lukács B.*: Gyógyszerésztörténeti Diarium 1, 47 (1972). — 16. *Spergely B.*: Gyógyszerészeti Zsebnaptár 1928, 331. o. — 17. *Lipták P.*: A Magyar Gyógyszerészkönyv IV. kiadásának ismertetése. Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság, Pápa 1934, 197. o. — 18. Magyar Gyógyszerkönyv, V. kiadás, I. kötet. — 19. *Spergely Béla* nyugalomba vonult (szerkesztőségi cikk) GYT 3, 150 (1959). — 20. *Spergely B.*: A magyar gyógyszervegyészeti gyárak technológiai kísérleti laboratóriumainak feladatai. Előadás, elhangzott a Nemzetközi Gyógyszerész Szövetség (FIP) 1956 évi kongresszusán, Varsóban.

(Semmelweis Orvostudományi Múzeum, Könyvtár és Levéltár 1013 Budapest, Apród u. 1. és a „Gyógyszerészet” szerkesztősége 1132 Budapest, Visegrádi u. 19.)

Д-р Л. Хегедюш и д-р Б. Ланг: *Бела Шпергею фармацевту — отличнику труда с золотым, алмазным и железным дипломом — 90 лет*

Авторы от имени бывших учеников, сотрудников, поклонников — всех венгерских фармацевтов, специалистов фармацевтической промышленности — с любовью, уважением и глубоким почтением поздравляют Бела Шпергею, отличного фармацевта, примера, учителя и протектора поколений фармацевтов, кто в аптеке, лаборатории, промышленном исследовании, производстве все время был пионером. Авторы описывают его творчество, основные моменты последнего и приводят список 79 его работ, докладов, большинство которых было опубликовано.

Dr. L. Hegedűs and Dr. B. Láng: *Béla Spergely, a preeminent pharmacist, holder of the Golden, Diamond and Iron Diplom of the Budapest Medical University is 90 years old*

The authors extend congratulations in the name of former students, colleagues, followers — of all Hungarian pharmacists, specialists of the Hungarian pharmaceutical Industry — to Mr Béla Spergely, the preeminent pharmacist, a paragon of many of them, protector and master of pharmacists' generations, who has been accomplishing pioneer's work in the publicity pharmacy, in the research laboratory, in the industrial

development and production alike. His life work is briefly summarized and the list of his 79 publications is presented.

Dr. L. Hegedűs und Dr. B. Láng: *Begrüßung von Béla Spergely, des prominenten Apothekers, Inhabers des goldenen, diamanten und eisernen Diploms der Budapester Medizinischen Universität aus Anlaß seines 90-ten Geburtstags*

Verfasser begrüßen den Herrn Apotheker Béla Spergely, den prominenten Pharmazeuten, Mentor und

Protector von Apotheker-Generationen, im Namen seiner gewesenen Studenten, Mitarbeitern, Fachleuten der pharmazeutischen Industrie, von allen ungarischen Pharmazeuten, aus Anlaß seines 90-ten Geburtstags. Der Lebenslauf des Doyens der ungarischen Pharmazie, der sowohl in der Offizin, wie auch im Vorschungslabor, in der industriellen Entwicklung und Produktion eine Bahnbrechende Arbeit geleistet hat, wird kurz zusammengefasst und die Liste seiner 79 veröffentlichten Arbeiten wird präsentiert.

A LEGFELSŐBB BÍRÓSÁG BÜNTETŐ ÉS KATONAI KOLLÉGIUMA 532. SZÁMÚ ÁLLÁSFOGLALÁSÁRÓL

Ref.: Egészségügyi Közlöny 17, 756 (1977).

A fejlett társadalmi élet elképzelhetetlen okirat nélkül. A társadalmi, gazdasági vagy kulturális életben minden nap használunk okiratot. Így van ez az egészségügy területén is. Ezeknek az okiratoknak a meghamisítása zavarja a társadalmi, gazdasági vagy kulturális életet, csökkenti a biztonságérzetet, elbizonytalanodást, nyugtalanságot idéz elő. Éppen ezért a törvényhozó közrendet, a közbiztonságot sértő bűncselekmények között szabályozza az okirat-hamisítás bűncselekményi tényállását

Jogi szempontból az okiratok szabályozásának az a fajtája jelentős, ahol az okiratokat közokiratra és magánokiratokra osztják.

A Legfelsőbb Bíróság Büntető és Katonai Kollégiumának 532. számú állásfoglalása a bírósági ítélezés egységesebbé tétele érdekében foglalkozott a gyógyszerek és gyógyászati segédeszközök kiváltására jogosító orvosi vények, utalványok okirati jellegével. Az állásfoglalás kimondja: „A gyógyszeres és gyógyászati segédeszközök kiváltására jogosító orvosi vények, utalványok, valamint egyéb rendelvények tartalmának meghamisítása, illetőleg ezeknek arra nem jogosított személy által jogellenes készítése közokirat-hamisítást nem valósít meg; a hamis, illetőleg hamisított orvosi rendelvény felhasználásával magánokirat-hamisítás vétsége valósul meg.”

A bírósági gyakorlat egységes annak megítélésében, hogy az orvos által kiállított kórházi kórlap, zárójelentés — tehát mindazon okirat, amely az alkalmazott gyógymódra vagy gyógykezelésre utal — nem közokirat. A korábbi ítélezési gyakorlat a szabályszerűen kiállított vényt közokiratnak tekintette. Ez a gyakorlat egyértelműen helyes is volt, tekintettel arra, hogy a vény által volt igazolva a kedvezményre jogosultság. Az újabb jogi szabályozás (7/1975. VI. 24. Eü.Msz. rendelet) a kedvezményes gyógyszerellátás állampolgári joggá deklarálta, s ezért a korábbi ítélezési gyakorlat túlhaladottá vált. Az orvosnak az a tevékenysége, hogy a részére biztosított bélyegző felhasználásával gyógyszer vagy gyógyászati segédeszköz kiváltására jogosító vényt állít ki, nem államigazgatási feladat ellátása. Az orvos ezen tevékenysége során nem hivatalos személy, tehát közokiratot nem állíthat ki. Ezzel szemben a keresőképtelen állományba vétellel kapcsolatos tevékenysége során közokiratot állít ki (191).

(OGYI-dokumentáció, dr. Hamvas József)

ACRODERMATITIS ENTEROPATHICA

Dr. Török Éva és mtsai: *Orvosi Hetilap 118, 25 1461—66 (1977).*

Az acrodermatitis enteropathica (AE) a száj körül az analis tájékon és a végtagok bőrén ödémás beszűrődések formájában gastrointestinalis alapon jelentkező bőrelváltozás. A csecsemőkor ritka, recesszív örökklődésű, többnyire súlyos intermittáló lefolyású, kezelés nélkül halállal végződő betegsége. Mai ismereteink szerint az AE oka a cinkfelszívódás veleszületett zavara, amelyet a

Paneth-sejtek működése okoz. Az AE hátterében a cink anyagcsere zavara áll. AE-ben szenvedő öt beteg közül a szerzők megfigyelése szerint háromnak volt alacsony szérumszintje. Az alacsony cinkszint nem felvétele az AE-nak, de a súlyosabb formákban minden esetben kimutatható AE kezelésére az Enteroseptol is alkalmas, de fenntartó, csökkentett adagolás esetén recidiva jelentkezett, ami az adag növelését tette szükségessé. Az évek óta folytatott Enteroseptol-kezelés veszélyes. Az AE gyógyításában egyértelmű a cinkadagolás jó hatása. Azokban az esetekben, amelyekben az oxikinolin hatástalan, cinkkezeléssel javulást lehet elérni. Előnye, hogy igen gyorsan hat, nem toxikus, és mai tudásunk szerint mellékhatása nincs. Az élettani cinkszükséglet többszörösét kell adni a tünetmentesítés időszakában (200—400 mg/die), majd a napi adag 50 mg-ra csökkenthető. Ennél kisebb adag visszaesést okoz. A „Sol-vezinc” (cinktartalmú svéd tabletták) kivételével más gyári készítmény nincs forgalomban, ezért magisztrális formában írják elő a következőképpen:

Rp.

Zinci sulfurici (ZnSO₄ · 7H₂O) gta 4,50

Mucil. methylcellulosi

Sir. rubi ideaei aa gta 50,00

M. F. sol.

Az oldat 5 ml-e 50 mg Zn-iont tartalmaz. A recepten fontos feltüntetni a kristallizátum jelzést, mert a vízben oldódó, kristályvizet tartalmazó cinkszulfát használata esetén csak így lehetséges a fenti oldat pontos elkészítése.

Klinikai tapasztalatok szerint a cink felszívódik akár éhgyomorral, akár étkezés közben vagy után adjuk.

Az AE gyógyításban a cink ma szuverén gyógyszerünk (193).

Bisztriánszkyné

A FIATAL ANYÁKSZÜLÉS UTÁN SE DOHÁNYOZ- ZANAK

Dgk: *Öst. Ap.-Ztg 31 (37), 715 (1977).*

Folyamatos felvilágosító munka révén eléggé átment a köztudatba, hogy a terhesség ideje alatti dohányzás ártalmas a magzatra. Ezt a tartózkodást azonban semmi esetre sem tanácsos szülés után azonnal abbahagyni, amennyiben a kismama saját maga táplálja a csecsemőt. Az anyatej nikotintartalma már napi 10—30 cigaretta elszívása esetén olyan nagy, hogy feltétlenül ártalmas az újszülött egészségre. Erre az eredményre vezettek azok az analitikai vizsgálatok, melyeket lefejt anyatejjel végeztek. Már néhány cigaretta után kimutatható a tejben a nikotin, míg a nem dohányzó nő tejé — amint az várható volt — ettől a méregtől tökéletesen mentesnek bizonyult. Ide vonatkozó tanulmányainak eredményét az USA-beli Nashville Vanderbilt Egyetemének professzora, Wilson, dr. egy gyermekbetegségekkel foglalkozó folyóirat hasábjain tette közzé. Megjegyezte, hogy ezek a megállapítások semmi esetre se készítessék arra az anyákat, hogy a szoptatást idő előtt hagyják abba; sokkal inkább tanácsos a dohányzás még egy ideig tartó — ha nem éppen végleges — szüneteltetése (197).

R. B.